25/01/2021

Η εκπαιδευτική κίνησις στα Σκόπια (1895-1896) και το ψευδώνυμο «Μακεδονικό» Έθνος

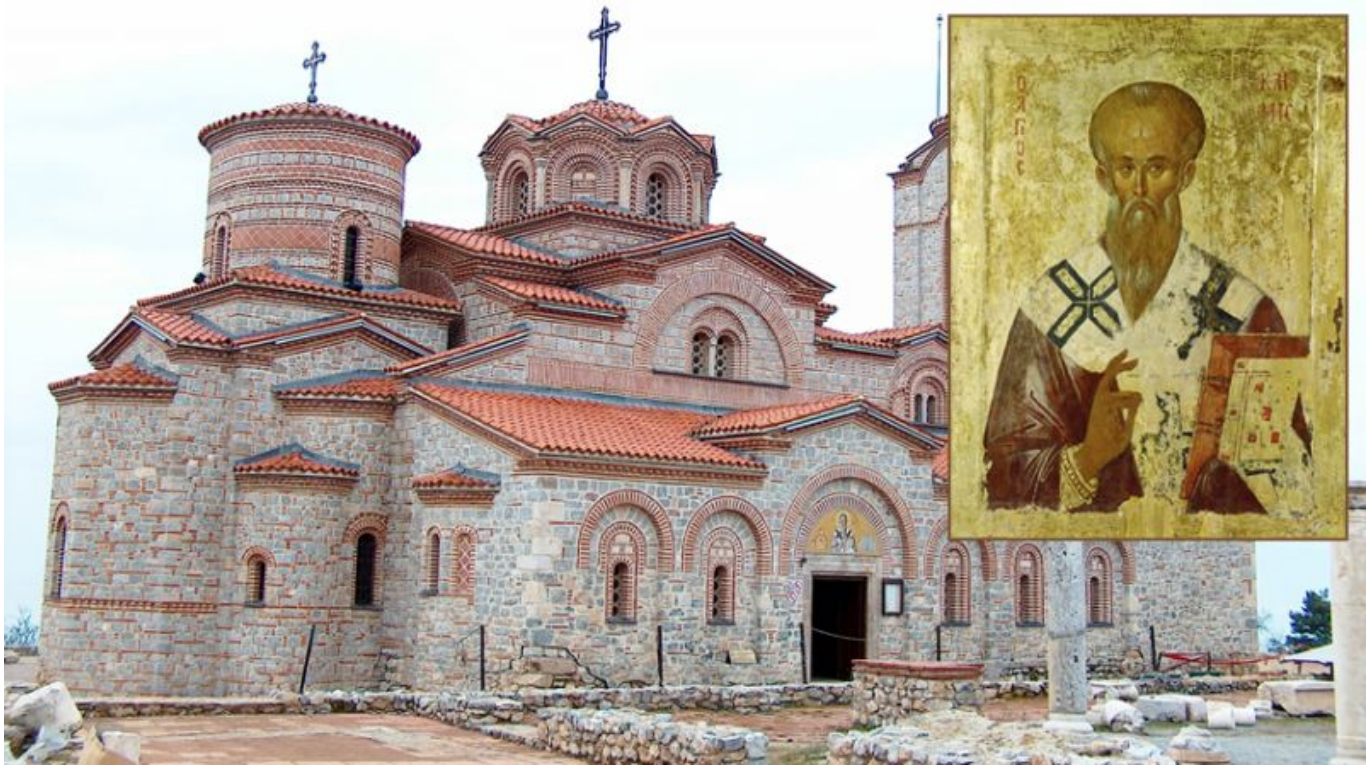

- **Του Σεβ. Μητροπολίτου Δράμας κ. Παύλου**

“Τόν Ὅρον τοῦτον, γνωστόν καί ὑμῖν, ἀγαπητά τέκνα, ποιούμενοι, ἐντελλόμεθα καί παραγγέλλομεν πατρικῶς, (...) μηδεμίαν ἀφ᾽ ἑτέρου ἔχθραν, μηδέ μῖσος πρός αὐτούς ἔχητε, ἀλλά θεωροῦντες αὐτούς ὡς ἀδελφούς πλανηθέντας, δεικνύητε σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, καί ὑπέρ τοῦ φωτισμοῦ αὐτῶν δέησθε, καθάπερ καί ἡ καθόλου Ἐκκλησία, (...) μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ Θεός μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καί ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ᾽ αὐτοῦ εἰς τό ἐκείνου θέλημα”. (Συνοδευτική Ἐγκύκλιος Πατριάρχου Ἀνθίμου ΣΤ΄ (Γ΄ πατριαρχεία 5 Σεπτ. 1871 – 30 Σεπτ. 1873), τοῦ Ὅρου τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου περί τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Βουλγαρικοῦ Ζητήματος, Σεπτέμβριος 1872).

Α΄

Ἡ Ἱερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Μπίγκορσκι τῆς Σχισματικῆς Ἐκκλησίας τῶν Σκοπίων διατηρεῖ ἱστοσελίδα στό διαδίκτυο. Προφανῶς ἡ πρωτοβουλία ἀνήκει στόν δραστήριο ἡγούμενό της Ἐπίσκοπο Ἀντανίας Παρθένιο, ὁ ὁποῖος ἔζησε γιά

ἕνα χρονικό διάστημα στήν μονή Γρηγορίου τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ἐπιστρέφοντας στήν πατρίδα του, Ἰούλιος 1995, καί ἀναλαμβάνοντας τήν ἡγουμενία στήν Μονή, μετέφερε τό τυπικό τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Αὐτό διακρίνεται ἐμφανέστατα στά ὀπτικοακουστικά στιγμιότυπα πού δημοσιεύονται στήν ἱστοσελίδα. Μέ ἔκπληξη ἀκοῦς σέ ἐπίσημες λατρευτικές στιγμές οἱ χοροί νά ψάλλουν ἑλληνιστί τούς ὕμνους καί μάλιστα στήν Βυζαντινή παραδοσιακή μουσική καί ὄχι στήν Εὐρωπαϊκή. Ἄν ἡ ἱστοσελίδα ἦταν ἀνώνυμη, θά νόμιζε ὁ ἐπισκέπτης ὅτι εἶναι ἀπό κάποιο ἑλληνικό μοναστήρι ἤ ἀπό τό Ἅγιον Ὄρος. Τό συμπέρασμα εἶναι ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοί βρίσκονται μέσα στήν Βυζαντινή – Ρωμαΐϊκη παράδοση, ἀκολουθοῦν τό τυπικό τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καί δέν ἔχουν σχέση μέ τό Σερβικό Ἐκκλησιαστικό τυπικό.

Γεγονός εἶναι ὅτι ἡ περιοχή αὐτή δέχθηκε μεγάλη πίεση ἐκσερβισμοῦ. Εἰδικά τήν περίοδο 1892-98 ἡ Σερβία κινήθηκε δραστήρια δίνοντας ἔμφαση στήν προώθηση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καί ἐκπαιδευτικοῦ ἔργου στήν Μακεδονία.[1] Ἀδιάψευστες μαρτυρίες ἀπόκεινται στά ἀρχεῖα τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλά καί τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Μάρτυρας αὐτῆς τῆς πολιτικῆς ὑπῆρξε καί ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Πελαγονίας Χρυσόστομος Καβουρίδης, ὁ μετέπειτα ἡγέτης τῶν παλαιοημερολογιτῶν (Μητροπολίτης Ἴμβρου 31/7/1908 ἀπό τριτεύων πατριαρχικῶν διακόνων, Πελαγονίας 14/6/1912, Μελενίκου 22/2/1922 μή ἀποδεχθείς τήν ἐκλογή, Νέας Πελαγονίας 15/4/1924, Φιλιατῶν καί Γηρομερίου 3/9/1925, Μογλενῶν – Φλωρίνης 27/3/1926 ἕως 1932. Θάνατος 7/9/1955).

Ὁ σπουδαῖος αὐτός ἱεράρχης σέ πολυσέλιδη ἐμπεριστατωμένη ἔκθεσή του πρός τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο μέ ἡμερομηνία 20 Νοεμβρίου 1920 λεπτομερῶς ἀναφέρεται στήν πολιτική ἐκσερβισμοῦ τοῦ Μοναστηρίου, ὅπου ὁ ἑλληνικός πληθυσμός ἀριθμοῦσε 12.000 καί τοῦ ὁποίου τά δεκαοκτώ σχολεῖα ὅλων τῶν βαθμίδων, καθώς καί τά εὐαγῆ ἱδρύματα, διέλυσαν μέ τήν εἴσοδό τους στό Μοναστήρι οἱ σύμμαχοί μας Σέρβοι.

Οἱ ὁμόδοξοι ἀδελφοί μας Σέρβοι δέν ἐφείσθησαν οὔτε τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, ἀλλά, ὅπως ἀναφέρεται στήν ἔκθεση: “κατασχόντες τά ἑλληνικά ἐκκλησιαστικά βιβλία παρέδωκαν αὐτά εἰς τό πῦρ πρό τῶν ὀμμάτων τῶν ἡμετέρων, φρικιώντων ἐπί τῇ βεβήλῳ ταύτῃ καί ἀποτροπαίῳ κακουργίᾳ”[2].

Ἡ ἱστοσελίδα δημοσιεύει πρόσφατη σχετικά συνέντευξη τοῦ ἡγουμένου (28 Νοεμβρίου/11 Δεκεμβρίου 2020) στό Οὐκρανικό πρακτορεῖο “Θρησκευτική ἀλήθεια”. Φυσικά ἀναφέρεται στό ζήτημα τῆς αὐτοκεφαλίας καί τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς Ἐκκλησίας τους ἀπό τίς κατά τόπους ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες.

Ἐξαίρεται ἡ ἱστορική σχέση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μέ τήν περιοχή, καί

βεβαίως ἀναμένουν τό ἐπιθυμητό γι᾽ αὐτούς ἀποτέλεσμα. Ὅμως ἐδῶ τίθεται τό ἐρώτημα: ὁ σεβασμός καί ἡ ἀναγνώριση τῆς προσφορᾶς καί τῶν προνομίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου εἶναι πραγματικός ἤ περιστασιακός μέχρι νά ἐπιτύχουν τό ἐπιδιωκόμενο;

Μέσα ἀπό τά ἄρθρα καί τίς ἀνταποκρίσεις πού δημοσιεύονται στήν προσεγμένη ἱστοσελίδα πού εἶναι τρίγλωσση, ξεκάθαρη φαίνεται ἡ σύμπλευση τῆς Ἐκκλησίας μέ τήν πολιτεία στό ζήτημα τοῦ ὀνόματος. Πχ. στήν δημοσίευση "Ἡ Μπίγκορσκι τιμήθηκε μέ παράσημο γιά τήν προσφορά στό κράτος". Στίς (2/15 Ὀκτωβρίου 2020) γράφεται: "Τό παράσημο παραδόθηκε στά χέρια τοῦ γέροντός μας καί ἡγουμένου, Ἐπισκόπου κ. Παρθενίου, μέ παρουσία τῶν: πρωθυπουργοῦ κ. Ζόραν Ζάεφ, Ἀρχιεπισκόπου Ἀχρίδος καί Πρώτης Ἰουστινιανῆς καί τῆς Βόρειας Μακεδονίας κ.κ. Στεφάνου, Μητροπολίτη Δεβρῶν καί Κιτσέβου κ. Τιμοθέου, Μητροπολίτη Τετόβου καί Γκόστιβαρ κ. Ἰωσήφου,...). Βλέπουμε ἐδῶ ἀλλοίωση τοῦ τίτλου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀχρίδος μέ τήν προσθήκη "καί Βόρειας Μακεδονίας", ἀποδεικτικό τῶν φρονημάτων τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ νοσφισμός τῆς ἱστορίας δέν τεκμηριώνεται ἱστορικά, οὔτε μπορεῖ ἡ σημερινή μορφή καί δομή νά ταυτισθεῖ μέ τήν πάλαι ποτέ διαλάμψασα Ἀρχιεπισκοπή, διότι δέν ταυτίσθηκε μέ κράτος ἀνεξάρτητο, λειτούργησε μέσα στήν αὐτοκρατορία χαριστικά, μέ Ἰουστινιάνεια αὐτοκρατορική διάταξη μέ πρώτη ὀνομασία "Ἀρχιεπισκοπή Πρώτης Ἰουστινιανῆς", πού δέν ἐπικυρώθηκε ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, καί κυρίως δέν εἶχε ποτέ χαρακτῆρα "μακεδονικό", ὅπως τόν ὁρίζουν οἱ Σκοπιανοί σήμερα. Ἐξάλλου τό ποίμνιο ἦταν πολυφυλετικό ἀπαρτιζόμενο ἀπό Ἕλληνες, Βουλγάρους καί Σέρβους. Γεωγραφικά δέ μόνον ἕνα τμῆμα τοῦ σημερινοῦ κράτους περιλαμβανόταν στά ὅρια τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Τούς δύο ἄλλους μητροπολίτες τούς ἀναφέρω λόγῳ τῶν πόλεων Κίτσεβο καί Γκόστιβαρ. Σ᾽ αὐτές τίς δύο περιοχές χιλιάδες εἶναι οἱ ἀνατολικομακεδόνες πού πέθαναν ὅμηροι σέ καταναγκαστικά ἔργα κατά τήν ἀπαισίας μνήμης Β΄ Βουλγαρική Κατοχή στήν Ἀνατολική Μακεδονία (1916-1918). Αὐτά δέν τά γνωρίζουν σήμερα οἱ Ἕλληνες, καί δυστυχῶς τό Ἑλληνικό κράτος δέν ἔκανε τίποτε γιά τήν διατήρηση τῆς μνήμης τῶν θυμάτων αὐτῶν.

Γιά νά καταλάβουν οἱ ἀναγνῶστες τό μέγεθος τοῦ ἐγκλήματος πού συντελέσθηκε, παραθέτω αὐτούσιο σχετικό κείμενο ἀπό τό βιβλίο τοῦ Βασίλη Σ. Κάρτσιου "Ἡ Γενοκτονία τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας κατά τήν Β΄ Βουλγαρική Κατοχή 1916-1918". "Οἱ Βούλγαροι, οἱ ὁποῖοι κατεῖχαν τήν Ἀνατολική Μακεδονία ἀπό τόν Αὔγουστο τοῦ 1916 καί εἶχαν προβεῖ ἤδη σέ ἀπίστευτα ἔκτροπα ἐναντίον τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, βάζουν σέ ἐφαρμογή τό σχέδιο ἐξόντωσης ὅλου τοῦ ἀνδρικοῦ πληθυσμοῦ ἀπό 16 ἕως καί 60 ἐτῶν. Ἡ περιοχή ἐκτόπισης ἐκτείνεται ἀπό

τό Κάρνομπατ, τή Βάρνα καί τή Σιλίστρα τῆς Βουλγαρίας μέχρι τό Γκόστιβαρ καί τό Κίτσεβο τῶν Σκοπίων. Ἀπό τίς 21 Ἰουνίου 1917 οἱ βουλγαρικές ἀρχές ἀρχίζουν νά συγκεντρώνουν τούς Ἕλληνες κατά τετράδες στά προαύλια δημοσίων κτηρίων, τούς καταγράφουν καί τούς ὁδηγοῦν μέ τήν συνοδεία ἰσχυρῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων στά τρένα, ὅπου τούς στοιβάζουν μέσα σέ ἄθλια βαγόνια καί τούς μεταφέρουν στήν πόλη Σούμλα τῆς Β.Α. Βουλγαρίας.

Μέχρι τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1917 ἀπό τό “κέντρο διανομῆς καί διαλογῆς” πέρασαν περισσότεροι ἀπό 40.000 Ἕλληνες, ἐνῶ συνολικά ἐκτοπίστηκαν 70.000 Ἕλληνες, ἀπό τούς ὁποίους οἱ περισσότεροι βρῆκαν φρικτό θάνατο στά πρῶτα κάτεργα πού στήθηκαν στήν Εὐρώπη τόν 20ό αἰῶνα. Οἱ σύγχρονοι αὐτοί εἵλωτες χρησιμοποιήθηκαν κυρίως γιά τήν κατασκευή σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, ὅπως ἡ περιβόητη σιδηροδρομική γραμμή Γκόστιβαρ-Κιτσέβου-Ὀχρίδος. Ἡ θνησιμότητα στίς τάξεις τῶν Ἑλλήνων στήν περιοχή αὐτή εἶχε ξεπεράσει τό 90%.

Σύμφωνα μέ τήν κατάθεση ἐπιζήσαντος ὁμήρου, σέ μιά διαδρομή 130 χιλιομέτρων ἐργάζονταν κάτω ἀπό ἀπάνθρωπες συνθῆκες 18.000 ὅμηροι. Ἀπό αὐτούς δέν ἐπέζησαν περισσότεροι ἀπό 1200 ἄτομα. Οἱ Βούλγαροι κράτησαν κατάλογο 58.000 ἐργασθέντων στήν γραμμή αὐτή, τήν ὁποία οἱ ὅμηροι ἀποκαλοῦσαν “γραμμή αἵματος”. Ἐπρόκειτο γιά τό πρῶτο συστηματικό σχέδιο μαζικῆς ἐξόντωσης ἀμάχων στήν Εὐρώπη τόν 20ό αἰῶνα, καί ὑπῆρξε προάγγελος τῶν ναζιστικῶν στρατοπέδων κατά τήν διάρκεια τοῦ Β΄ παγκοσμίου πολέμου.

Ἀπό τό Γκόστιβαρ καί τό Κίτσεβο ἐπέστρεψαν μόνο μερικά ἀνθρώπινα ράκη, πού πέθαναν μέσα στά ἑπόμενα χρόνια λόγῳ τῶν κακουχιῶν πού πέρασαν κατά τήν διάρκεια τῆς ὁμηρίας τους. Οἱ ἐπιζήσαντες ἄρχισαν νά ἐπιστρέφουν τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1918, μετά τήν συντριβή τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἀπό τίς ἑλληνικές καί συμμαχικές δυνάμεις”.

Ἀπό τήν Μητρόπολή μου ἐνδεικτικά ἀναφέρω τήν εὐημεροῦσα μεγαλώνυμη κοινότητα τῆς Χωριστῆς (Τσατάλτζα) μέ πληθυσμό πρό τῆς βουλγαρικῆς κατοχῆς 3.000. Ἀρχές τοῦ 1919 ἦταν 2.200. Πέθαναν στό χωριό 318, ἀπήχθησαν ὅμηροι στήν Βουλγαρία 404, ἐπέστρεψαν 183. Ὁ ἐπικεφαλῆς τῆς ὁμάδας ὁμήρων Χωριστῆς, Θεολόγος Σαμαρᾶς, διέσωσε τόν ἀνάπηρο ἀπό κρυοπαγήματα συγχωριανό του Χρῆστο Κουπατσιάρη μεταφέροντάς τον στούς ὤμους ἀπό τό Κίτσεβο μέχρι τήν Σόφια. Ὅλα τά φοβερά μαρτύρια ἔγιναν μοιρολόγια:

“Κίτσοβο, φοβερό θεριό, χάρος μέ τό δρεπάνι,

κόβει ἀλύπητα κορμιά, διάκριση δέν κάνει”.

(Γιά τό Κίτσεβο βλέπε : Ἀθανασίου Ε. Καραθανάση, Ἐν Θεσσαλονίκη 1913-1951.

Ἐκδόσεις Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2020, σελ. 83)

Τήν περίοδο αὐτή ἀπήχθησαν ὅμηροι ὅλοι σχεδόν οἱ ἱερεῖς τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Σέ λειτουργικό βιβλίο “Μέγα Ὡρολόγιον” Ἐκδόσεως τοῦ 1899, προερχόμενο ἀπό Φιλιππούπολη, τό ὁποῖο βρίσκεται στά χέρια μου ἀπό δωρεά, καταχωρήθηκε ἰδιόγραφη ἐνθύμηση τοῦ ἀπό τήν ἀνατολική Ρωμυλία καταγομένου ἱερέως Μιχαήλ Γρ. Κουκούση, ἐφημερίου τοῦ ἱεροῦ ναοῦ ἁγίας Σοφίας Δράμας, πού ἔχει ὡς ἑξῆς: “2ᾳ Ἰουνίου 1917 ἡμέρα Πέμπτη ἐξωρίσθην παρά τάς Βουλγαρικάς στρατιωτικάς ἀρχάς εἰς παλαιάν Βουλγαρίαν ἐκ (…)λιαν καί τἀνάπαλιν εἰς Σιβλίεβον. Παραμέναμεν εν σόμα 218 ἱερεῖς, ἱερομόναχοι, μοναχοί καί ἱεροδιάκονοι Δράμας, Σερρῶν, Καβάλλας, Πραβίου, Ζυρνόβου ἤ Νευροκοπίου καί Δεμήρ Ἠσάρ, 17 Ἰουλίου ἰδίου ἔτους φθάσαμεν εἰς Σιβλίεβον καί ἐφύγαμεν διά Μακεδονίαν 28 Σ/βρίου 1918 ἔτους, ἀδύνατον νά περιγράψω τάς ποιέσεις ἐκ Βουλγάρου φρουράρχου Λοχ. Πέτρου Γκομάνοβ ὁ ὁποῖος 2 μηνῶν πρό τῆς ἀναχωρήσεως ἡμῶν καταδικάσθη εἰς 5 ἔτη φυλάκιση ἐκ τούς συναδέλφους ἀπεβίωσαν ἔνδεκα, εἰς Δράμαν ἔφθασα τῇ 6 Χ 1918. Ἱερεύς Μιχαήλ Γρ. Κουκούσης”.

Σήμερα στήν νεοελληνική κοινωνία ἄλλοι καί ἄλλου εἴδους ἥρωες κυριαρχοῦν στό στερέωμα τῆς Ἑλλάδος. Σήμερα στίς πρωτεύουσες τῶν νομῶν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας δέν ὑπάρχει οὔτε ἕνα μνημεῖο γι᾽ αὐτούς τούς ἀνθρώπους πού ἔγιναν σπονδή στά ἱερά καί στά ὅσια τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Οὔτε ἕνα ἐπίσημο μνημόσυνο δέν τελεῖ ἡ Ἑλληνική Πολιτεία γι᾽ αὐτούς. Κρίμα!

Πρός ἔπαινό τους, οἱ Σέρβοι στό διασυμμαχικό στρατιωτικό νεκροταφεῖο στήν Θεσσαλονίκη διατηροῦν τό Σερβικό τμῆμα καί τό περικαλλές μνημεῖο πού ἀνήγειραν σέ ἄριστη κατάσταση, καί κατά ἑκατοντάδες τό ἐπισκέπτονται.

Τοὐναντίον ἐμεῖς στό Κίτσεβο καί στό Γκόστιβαρ δέν ἔχουμε τοποθετήσει οὔτε μία ἀπέριττη στήλη στήν μνήμη τῶν χιλιάδων ἐθνομαρτύρων.

Β’

Ἀπό πρωτοσέλιδο δημοσίευμα τῆς ἐγκρίτου ἐφημερίδος “ΕΣΤΙΑ” (φύλλο 41854, 11-1-2021) πληροφορούμεθα ὅτι στά Σκόπια τόν ἐρχόμενο Ἀπρίλιο θά διενεργηθεῖ δημοψήφισμα μέ βασικό ἐρώτημα αὐτό τῆς ἐθνικότητος. Προφανής ὁ σκοπός. Ἡ κατοχύρωση τῆς μακεδονικῆς πλάνης. Ἄς δοῦμε ὅμως τά στοιχεῖα γιά τόν πληθυσμό πρίν ἀπό 124 χρόνια, ὥστε νά μᾶς βοηθήσουν νά ἐξαγάγουμε ἀσφαλῆ κατά τό δυνατόν συμπεράσματα.

Ἀπό τά Σκόπια ὁ πρόξενος τῆς Ἑλλάδος Γ. Α. Γιαννόπουλος ἀπέστειλε ἔκθεση στό Ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν μέ ἀριθ. πρωτ. 165/ 31 Ἰουλίου 1896. Ἀκριβές ἀντίγραφο ἐστάλη πρός τόν πρεσβευτή τῆς Ἑλλάδος στήν Κωνσταντινούπολη

Νικόλαο Α. Μαυροκορδᾶτο. Ἀπό τήν ἔκθεση αὐτή βγάζουμε πολύτιμα συμπεράσματα γιά τήν ἐθνογραφία τῶν Σκοπίων, ὅπου ἀπουσιάζει τό “Μακεδονικό” ἔθνος.

Σύμφωνα μέ τόν πρόξενο, κατά τό λῆξαν σχολικό ἔτος 1895-1896 λειτούργησαν τά παρακάτω σχολεῖα, κατά ἐθνότητες.

Ἕλληνες: ἔχουν ἀρρεναγωγεῖο πέντε τάξεων πού λειτουργεῖ πρό πολλῶν ἐτῶν, καί φοιτοῦν 55 μαθητές. Ἔχει δύο δασκάλους γιά τήν ἑλληνική καί ἕναν γιά τήν τουρκική γλῶσσα.

Παρθεναγωγεῖο μέ 45 μαθήτριες καί μία δασκάλα.

Νηπιαγωγεῖο μέ 110 νήπια καί μία νηπιαγωγό. Ἀμφότερα συστήθηκαν τό 1876.

Γιά τήν συντήρηση τῶν σχολείων δαπανῶνται ἐτησίως 225 ὀθωμανικές λίρες, τίς ὁποῖες καταβάλλει ἡ Ἑλληνική κοινότητα, βοηθούμενη ἀπό τήν ἐπιτροπή ἐνισχύσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καί Παιδείας. Ὁ πρόξενος παρηκολούθησε τίς ἐξετάσεις, καί σημειώνει ὅτι: “Τό ἀποτέλεσμα τῶν γινομένων εἰς τάς εἰρημένας σχολάς δημοσίων ἐξετάσεων, εἰς ἃς παρέστην, ὑπῆρξε καθ᾽ ὅλα εὐχάριστον καί ἱκανοποιητικόν. Αἱ εὔστοχοι ἀπαντήσεις τῶν μαθητῶν καί τά ἐκτεθέντα ἔργα αὐτῶν ἔπεισαν πάντας ὅτι οὗτοι ἐπιμελῶς καί καρποφόρως ἠκροάσθησαν τά διδαχθέντα, οἱ δέ διδάξαντες μετά ζήλου καί ἐθνικοῦ ἐνδιαφέροντος ἐξεπλήρωσαν τό καθῆκον των”.

Ὀθωμανοί: λειτουργοῦν πέντε συνολικά σχολές, τίς ἑξῆς: Ρουστιέ, Ἐδέπ, Ἀσκεριέ, Ἰδαδιέ καί μουαζίρ μεκτέπ. Ὅλα αὐτά τά σχολεῖα συστήθηκαν κατά τήν τελευταία δεκαετία, ἐκτός τοῦ Ρουστιέ πού προϋπῆρχε καί λειτουργοῦσε ὡς ἀνώτερο ἐκπαιδευτήριο. Ἡ προσχολική ἐκπαίδευση γίνεται ἀπό τούς Ἰμάμηδες στά προαύλια τῶν τζαμιῶν.

Καί στά 5 σχολεῖα φοιτοῦν 650 μαθητές, διδάσκουν 33 δάσκαλοι, ὅλοι ὀθωμανοί. Ἡ συντήρηση τῶν σχολείων γίνεται ἀπό τήν Ὀθωμανική κυβέρνηση.

Βούλγαροι: λειτουργοῦν πέντε ἀρρεναγωγεῖα, στά ὁποῖα διδάσκουν 17 δάσκαλοι, καί φοιτοῦν 560 μαθητές, ἀπό τούς ὁποίους οἱ 130 εἶναι οἰκότροφοι. Τέσσερα ἀπό τά σχολεῖα εἶναι προκαταρκτικά καί ἕνα γυμνάσιο. Τό παρθεναγωγεῖο ἔχει 190 μαθήτριες, ἀπό τίς ὁποῖες 45 εἶναι οἰκότροφοι. Ὑπηρετοῦν 6 δασκάλες. Λειτουργοῦν 4 νηπιαγωγεῖα μέ 340 νήπια καί 8 νηπιαγωγούς.

Τά ἔξοδα λειτουργίας τῶν σχολείων καλύπτονται ἀπό τήν Βουλγαρική κυβέρνηση καί τήν Βουλγαρική κοινότητα. Τά ἔσοδα τῆς κοινότητος προέρχονται ἀπό τούς

ναούς καί τά ἀρχιερατικά δικαιώματα τοῦ Ἐξαρχικοῦ ἀρχιερέα πού μισθοδοτεῖται γενναῖα ἀπό τό Βουλγαρικό κράτος. Ἡ πνευματική κίνηση τῶν Βουλγάρων φαίνεται ζωηρότερη, καί τά σχολεῖα “διέπονται ὑπό ὀργανισμοῦ τακτικωτέρου τοῦ Ὀθωμανικοῦ καί Σερβικοῦ”.

Σέρβοι: λειτουργοῦν 2 σχολεῖα ἀρρένων, στά ὁποῖα διδάσκουν 6 δάσκαλοι, καί φοιτοῦν 120 μαθητές, ἀπό τούς ὁποίους οἱ 90 εἶναι οἰκότροφοι. Ἀπό τά δύο σχολεῖα τό ἕνα εἶναι προκαταρκτικό καί τό ἄλλο ἡμιγυμνάσιο. Λειτουργοῦν 2 παρθεναγωγεῖα μέ 25 μαθήτριες οἰκοτρόφους καί 3 δασκάλες. Ἕνα νηπιαγωγεῖο μέ 30 νήπια καί μία νηπιαγωγό.

Τά σχολεῖα ἱδρύθηκαν τό 1890 ἀπό τήν Σερβική κυβέρνηση, ἡ ὁποία ἐπιδόθηκε σέ “σπουδαῖον πνευματικόν ἀγῶνα κατά τῶν ἀντιζήλων της Βουλγάρων, καί ἀκολουθεῖ τήν πορείαν τούτων κατά τό πλεῖστον, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἱδρύσεως οἰκοτροφείου καί τῆς περισυλλογῆς μαθητριῶν ἐξ ὅλων τῶν χωρίων τῆς ἐπαρχίας Σκοπίων, φρονοῦσα ὅτι διά τοῦ μέσου τούτου οἱ πρῴην ὁμόγλωσσοί της Βούλγαροι θά γίνωσι Σέρβοι”.

Ἰσραηλίτες: ἔχουν ἕνα σχολεῖο ἀρρένων μέ 80 μαθητές καί 3 δασκάλους. Ἡ συντήρηση τοῦ σχολείου βαρύνει τήν Ἰσραηλιτική κοινότητα. Σχολεῖο θηλέων δέν ὑπάρχει, διότι ἀνέκαθεν οἱ Ἰσραηλίτες στέλνουν τά θήλεα τέκνα των στά Ἑλληνικά σχολεῖα.

Καθολικοί: ἔχουν ἕνα γραμματοδιδασκαλεῖο μέ 15 μαθητές καί ἕναν δάσκαλο.

Στήν προξενική ἔκθεση καταγγέλλεται ὅτι ὁ Ἕλληνας ἀρχιερέας τῶν Σκοπίων Ἀμβρόσιος Σταυρινός (Ἐπίσκοπος Κλαυδιουπόλεως 6-3-1893, Πρεσπῶν –Λυχνιδῶν (Ἀχριδῶν) 30-10-1895, Σκοπίων Νοέμβριος(;) 1896, Πελαγονίας 19-10-1899, Νεοκαισαρείας 18-10-1903, Καισαρείας 25-4-1911, Δέρκων 24-10-1929, θάνατος 1931) εἶναι “ἀργυρώνητος” καί ὄργανο τῆς Σερβίας. Ἐργάζεται, πάντοτε κατά τόν πρόξενο, νά συγχωνεύσει στήν Σερβική Ἐθνότητα τήν Ἑλληνική, κάτι πού κατόρθωσε στήν ὕπαιθρο μέ τόν διορισμό ἱερέων καί δασκάλων. Στήν πόλη ὅμως τῶν Σκοπίων ἡ Ἑλληνική κοινότητα ἀνθίσταται “κατά τῶν ἐπιβούλων σχεδίων τοῦ σερβίζοντος Ἱεράρχου, καί οὕτω διατηρεῖ ἀξιεπαίνως τάς Ἑλληνικάς σχολάς”.

Ἡ λεπτομερής προξενική ἔκθεση δέν ἀναφέρει καμμία “μακεδονική” ἐθνότητα, γλῶσσα ἤ σχολεῖο στήν περιοχή τῶν Σκοπίων.

Β. ΠΡΟΞΕΝΕΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΝ ΣΚΟΠΙΟΙΣ

Ἐν Σκοπίοις τῇ 14 Ἰουνίου 1905.

5/1905

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 5191
ΕΛΗΦΘΗ ΤΗ 16 Ἰουνίου 1905
ΕΝΩΤΤΙ ΥΠΟΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ

Ἀριθ. Πρωτ. 108.

-Αρχεῖον

1905
Ἐκδοτέαν μετ.

Πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθ. Ἐξωτερικῶν
Β. Ὑπουργεῖον.

Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσω ὑμῖν τὰ ἑξῆς ὁποῦ θὰ:

Ἐπαρέμεινα ἐκ μικρᾶς ἀσθ[ενεί]ας μου περιόδους, περὶ ἧς λίαν προσηκόντως ὑποβάλλω ἐνθάδε ἰατρικὴν, ἐπισκεφθεὶς καὶ τὰ Βιτωσά, ἵνα ἀπολαύσω καὶ τῆς αὐτόθι καταστάσεως, παρακαλῶ δὲ μετὰ τοῦ ἐπιθυμητοῦ ὑπὸ τοῦ Ἐκδότου κ. Χαΐρου καὶ τὴν κατ' ἐπιτόπιον τῶν αὐτόθι ἐξοτικὴν χρεί[αν]. Τὸ ὑπαίθρια

Νο. 165

Ἀθήνησιν τῇ 31 Δεκεμβρίου 1837.

Ὁ ἐν Ἰωαννίνοις Ἔφορος Β Πουκεβίλλος

Πρὸς

Τὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Γ. Βιζυηνόν.

Ὑπεύθυνος εἶμαι ἐγὼ ὑπάρχων ὁ Γ. Βιζυηνὸς ὅτι περὶ τῶν ἐν Ἰωαννίνοις συντελεσθέντων ἐπισήμων γεγονότων τὴν ἡμέραν τῆς ἐξόδου Κωνσταντίνου τοῦ πάλαι βασιλέως τῶν Ἑλλήνων ἐγὼ αὐτόπτης ἐγενόμην ἐκ τῶν ἐνταῦθα ἐγχωρίων Ἕλλ[ήνων] Βλ[οῦ] Ἀδαμαντίου Βλ[οῦ] Βούλγαρι, Δ[ιο]ῦ Ἐμπε[ρίκου] Ἐ[λ]οῦ Τραπεζίτση ς' Ἑλ[λ]οῦ Πουκεβίλ.

Οἱ Ἕλληνες ἔχουσι ἀρχιερατικὸν σκηπτοῦχον ὅστις ἀρχιερατεύει ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἐν τῷ κάστρῳ ἐντὸς δεκαπέντε ἐτῶν ἐκ τῶν ὁποίων δὲ μεταβαίνει ἀπὸ δεκαπενταμέρους δύο δὶς τὸν ἐν

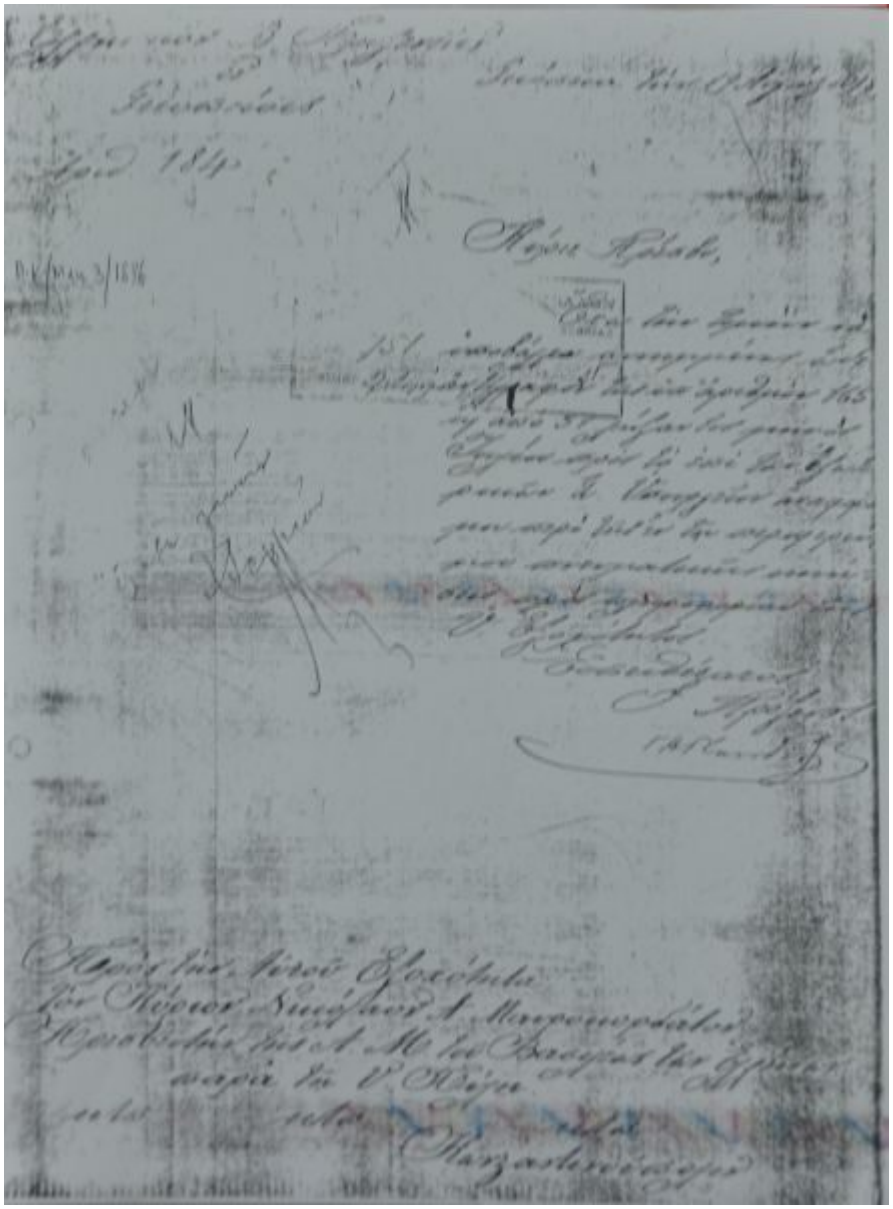

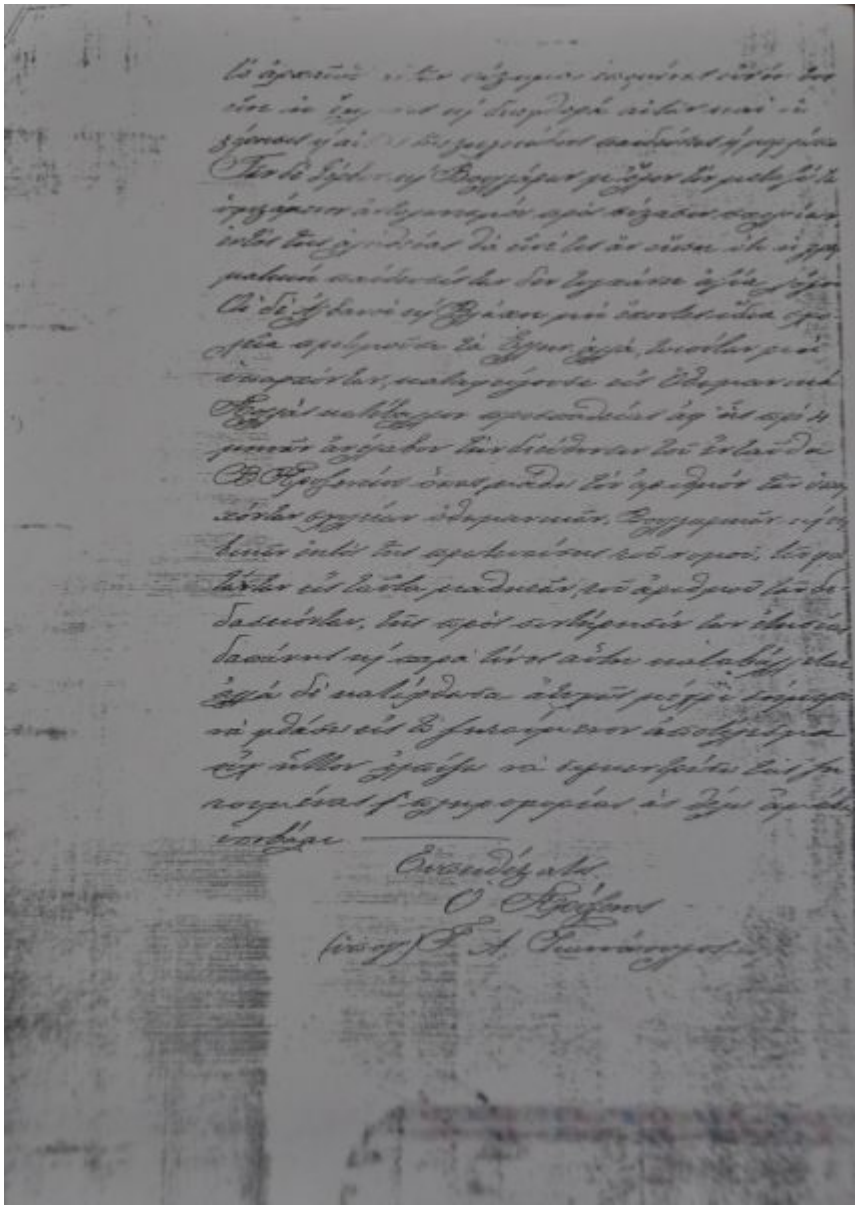

Γ΄

Ἀποθρασυνθέντες οἱ Σκοπιανοί λόγῳ ὑποστηρίξεως ἀπό τούς ἰσχυρούς τῆς γῆς, ἀφοῦ ἔλαβαν τήν ἀναγνώριση τοῦ ψευδωνύμου κράτους τους, θέλουν νά ἀναγνωρισθεῖ ἡ ψευδώνυμη Ἐκκλησία τους μέ τόν παραπλανητικό τίτλο Ἀρχιεπισκοπή Ἀχρίδος. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι ὅτι οἱ σημερινές ἐπαρχίες τῆς φερόμενης Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος εἶναι ξένες πρός τήν ἱστορία καί τό πνεῦμα τῆς πάλαι ποτέ διαλαμψάσης Ἀρχιεπισκοπῆς. Καί βεβαίως καί πρός τήν Γεωγραφία, ἀφοῦ τό ἐλάχιστο τμῆμα τῆς σημερινῆς περιλαμβάνει τήν ἕδρα τῆς παλιᾶς. Γι᾽ αὐτό πολύ σωστά ὁ καθηγητής Ἰωάννης Ταρνανίδης σημειώνει: “Ἡ ἐπίκληση τῆς λαμπρῆς ἐκείνης καί ἔνδοξης ἀρχιεπισκοπῆς ἀπό τήν γειτονική μέν ἀλλά ξένη πνευματικά σημερινή μητρόπολη, ἀσφαλῶς δέν ἀποτελεῖ κανονικό λόγο οἰκειοποιήσεως τοῦ τίτλου της”[3]. Φυσικά θά χρησιμοποιοῦν τόν τίτλο Ἐκκλησία τῆς Βορείου “Μακεδονίας”, καί ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χειρων τῆς πρώτης. Διότι τό

ἐκκλησιαστικό ἔθος προβλέπει αὐτοκέφαλη-ἀνεξάρτητη Ἐκκλησία Ἔθνους ἤ ἀνεξάρτητου κράτους, ὄχι ὅμως ψευδωνύμου κράτους καί ἀνυπάρκτου Ἔθνους.

Βέβαια σκοπός τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ δέν εἶναι νά ἀσχοληθεῖ διεξοδικῶς μέ τό ἐκκλησιαστικό ζήτημα τῶν Σκοπίων. Σκοπός μας εἶναι ἀπό τήν προξενική ἔκθεση πού δημοσιεύεται νά δείξουμε ὅτι κατά τόν 19ο καί 20ό αἰῶνα στίς στατιστικές δέν καταγράφεται ἴδια “Μακεδονική” Ἐθνότητα.

Ἐν κατακλείδι τό ἐκκλησιαστικό ζήτημα τῶν Σκοπίων, παρ᾽ ὅτι ἀφορᾶ μικρό πληθυσμιακά ποίμνιο, εἶναι ἀκανθῶδες καί δυσεπίλυτο, χρειάζεται ὑπομονή, ἀγάπη καί σεβασμό τῆς ἱστορίας γιά τήν ἱεροκανονική ἐπίλυσή του. Δέν ἐπιδέχεται ἀνεύθυνους καί περιστασιακούς χειρισμούς, ὅπως συνέβη μέ τό πολιτικό σκέλος. Οἱ ἐνδιαφερόμενοι κινοῦν γῆ καί οὐρανό γιά τήν ἐπίλυσή του. Γίνονται διεργασίες πού δέν προβάλλονται ἤ δέν δημοσιοποιοῦνται, γιά νά μήν ὑπάρξουν ἀντιδράσεις. Σύσσωμη ἡ πολιτική ἡγεσία, πρόεδρος, πρωθυπουργός, πρόεδρος κοινοβουλίου, ἐπισκέφθηκαν τόν “Ἀρχιεπίσκοπο” κ. Στέφανο, τοῦ εὐχήθηκαν γιά τήν ὀνομαστική του ἑορτή ἐξαίροντας τήν προσφορά τῆς Ἐκκλησίας στό ἐθνικό ζήτημα [4].

Τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο καλεῖται νά διαδραματίσει καθηκόντως σύμφωνα μέ τά ἱεροκανονικά προνόμιά του, κύριο ρόλο στό ζήτημα. Ἔχοντας ὡς ἱερά παρακαταθήκη τούς ἱερούς κανόνες, τήν ἱερά παράδοση καί τόν Ὅρο τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τοῦ 1872, πού συνῆλθε στό πάνσεπτο Πατριαρχικό ναό τοῦ Ἁγίου Γεωργίου στό Φανάρι, ἔχει ὑποχρέωση νά διευθετήσει καί νά τακτοποιήσει τούς χριστιανούς τῆς περιοχῆς αὐτῆς τῶν Βαλκανίων, οἱ ὁποῖοι θά πρέπει νά καταδικάσουν “τάς φυλετικάς διακρίσεις καί τάς ἐθνικάς ἔρεις καί ζήλους καί διχοστασίας ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ὡς ἀντικείμενον τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου καί τοῖς ἱεροῖς κανόσι τῶν μακαρίων Πατέρων ἡμῶν…” (Ὅρος τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου 1872).

Ἐφ᾽ ὅσον οἱ γείτονές μας -ἤ μᾶλλον ὅσοι ἐξ αὐτῶν- αἰσθάνονται μακεδόνες, θά πρέπει νά διαβάσουν μέ προσοχή τήν ἐπιστημονική μελέτη τοῦ Ἀρχιμ. Εἰρηναίου Δεληδήμου “Μακεδονία- Σερμησιάνοι”, ὅπου θά διαπιστώσουν τήν συγγένεια πού ἔχουν μέ τήν Ἑλληνική φυλή, ἀφοῦ ἰδιαίτερη μακεδονική ἐθνότητα ἀποκομμένη ἀπό τόν κορμό τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἡ ἱστορία δέν μαρτυρεῖ.

Ἡ Ἐκκλησιαστική λύση τοῦ ζητήματος αὐτοῦ δέν πρέπει σέ καμμία περίπτωση νά στηριχθεῖ στό ψεῦδος αὐτῆς τῆς ἱστορίας, γιατί θά κληθεῖ νά ἀντιμετωπίσει τήν ἐκδίκησή της. “Ἐκκλησίες” τύπου ἀγύρτου παπᾶ-Εὐθύμ δέν εὐδοκιμοῦν μέσα στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία. Ὀψέποτε ἱεροσυνοδικῶς ἐπιληφθεῖ τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο -ὁ Ἄρειος Πάγος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας- τῆς θεραπείας τοῦ πολυκρότου αὐτοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος, δέν πρέπει νά ἀγνοηθεῖ ἡ Ἱεραρχία

τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐπαρχιῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Ἄνευ τῆς συμμετοχῆς τῶν Ἱεραρχῶν τοῦ τμήματος αὐτοῦ, ἡ ὅποια λύσις, φρονῶ ὅτι θά δημιουργήσει μείζονα προβλήματα στήν Ἐκκλησία.

[1] Μιχαήλ Χρυσανθόπουλος, Μακεδονικός Ἀγών. Ἐκδόσεις ΑΡΧΥΤΑΣ, Ἀθήνα 2018, σ. 26. Πλείονα εἰς τήν ἔγκριτον ἔκδοσιν : Ἀντωνίου Μ. Κολτσίδα, Ἱστορία τοῦ Μοναστηρίου τῆς Πελαγονίας καί τῶν περιχώρων του. Ἐκδ. οἶκος Ἀδελφῶν Κυριακίδη. Θεσσαλονίκη 2003 σελ. 911-913

[2] Μητροπολίτου Πελαγονίας Χρυστοστόμου. Τό περιμάχητον Ἑλληνικόν προπύργιον. Ὑπόμνημα εἰς τό Σεπτόν Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, 20 Νοεμβρίου 1920. Ἅπαντα πρ. Φλωρίνης Χρυσοστόμου, τόμος Α΄, Ἱερά Μονή Ἁγ. Νικοδήμου Γορτυνίας, 1997.

[3] Μιχαήλ Σωτ. Χρυσανθόπουλος , ΑΧΡΙΔΑ, ἐκδόσεις Ἐρωδιός, Θεσσαλονίκη 2008, σελ. 119-120, καί βεβαίως τοῦ καθηγητοῦ Ἰωάννου Ταρνανίδη, Ἱστορία τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, Ἐκδοτικός οἶκος Ἀδελφῶν Κυριακίδη 1998.

[4] Ἱστολόγιο “Ρομφαία” 11-1-2021.

Ο ακριβής τίτλος του θέματος: «Η Εκπαιδευτική Κίνησις στα Σκόπια κατά το σχολικό έτος 1895-1896 και το ψευδώνυμο “Μακεδονικό” Έθνος σύμφωνα με επίσημες προξενικές εκθέσεις»